

Pysyvää muuttuvassa opettajuudessa: kasvattaminen on toisesta ihmisestä välittämistä

Sallila, Pekka ja Anita Malinen. 2002 Opettaja muutoksessa. Aikuis-kasvatuksen 43. vuosikirja. Kansanvalistus-seura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.

Hyvän opettajan

ominaisuudet, opettajan rooli ja opettajana kehittyminen ovat olleet kasvatustieteen suosituimpia tutkimusaiheita vuosikymmeniä. Aihealueiden vaikeutta kuvaa se, että vieläkin ei ole päästy yksimielisyyteen vaikkapa ns. hyvän opettajan ominaisuuksista. Kuitenkin kyseinen teema on ollut asiantuntijoiden mielenkiinnon kohteena jo tuhansia vuosia, kuten Leinonen teoksessa *Opettaja muutoksessa* tuo esille. Koska opettajuutta on tarkasteltu jo todella runsaasti sekä tutkimuksissa että muissa kirjoituksissa, on uusien näkökohtien esiin-tuonti vaikeaa.

Aikuiskasvatuksen 43.

vuosikirjassa on kuitenkin uskallettu paneutua aiheeseen. Teoksen 12 kirjoituksessa taustoitetaan opettajuuskeskustelua, pohditaan arvokysymyksiä sekä tarkastellaan opettajien koulutuksen ja opetuksen ajankohtaisia kysymyksiä. Lukemisen kiinnostavuutta lisää se, että osa kirjoittajista pohtii opettajan työtä myös oman käytännön kokemuk-sensa perusteella tutkimuskat-sauksen lisäksi.

Erilaisista artikkeleista

koostuvat teokset ovat usein hajanaisia ja jutut ovat monesti toisiinsa liittymättömiä. Tässä teoksessa on kuitenkin melko kirjava kirjoittajien joukko saanut toimittajien johdolla aikaan mielenkiin-toisen, helposti luettavan ko-konaisuuden. Teos valottaa hyvin opettajuutta muutok-sessa, kuten teoksen nimi edellyttää. Samalla tulee esiin myös monet samoina pysyvät opettajuuden ominaisuudet.

Artikkelien sisällöt

tukevat itse asiassa hyvin toisiaan. Moniin keskeisiin teemoihin palataan eri näkökulmista, kuten hyvän opettajan ominaisuuksiin, dialogin merkitykseen, vuorovaikutus-taitojen vaikutukseen ja kou-lutuksen tavoitteisiin. Aikuiskoulutuksen arvoja pohtivat esimerkiksi Mikkola, Puurula ja Tirri kukin erilaisessa yhteydessä.

Tirri tuo esille meillä

turhankin vähän huomion kohteena olleita ammattieet-tisiä periaatteita, kuten vaatimuksen opettajien sitoutumi-sesta oppilaisiinsa, vaatimuk-sen opettajien jatkuvasta omasta persoonallisesta, am-matillisesta ja institutionaalisesta kehittymisestä. Myös opettajien ammattijärjestön opettajien ammattietiikkaa koskevat suositukset on meidän hyödyllistä pitää mielessä. Myös Malisen kirjoitus opet-tajan työn vastuusta on antoi-saa ja syvällistä pohdintaa.

Vaikka aikuiskasvatuksen

merkitys on voimakkaasti lisääntynyt viime vuosikymmeninä, on hyvä muistaa, että monet aikuiskasvatuksen periaatteet on lausuttu jo Platonin, Ciceron ja Augustinuk-sen suulla, kuten Leinonen historiankatsauksessaan toteaa. Hyvän kouluttajan kaksi perusvaatimusta, sisällön hyvä hallinta ja vuorovaikutustaidot, tulevat mielenkiintoisella tavalla esiin eri aikoina. To-tuudellisuuden, esteettisyyden ja eettisyyden merkitys korostuu myös eri aikoina sivistyksen ulottuvuuksia pohdittaessa, kuten Aaltola mainitsee. Konstruktivismien periaatteet tulevat esille jo Cice-ron ohjeissa kouluttajille. Osittain samat periaatteet löy-tyvät myös verkko-opetusta monipuolisesti tarkastelevassa Ihanaisen kirjoituksessa. Hän päätty kirjoituksessaan siihen, että verkkopedagogikassa korostetaan yhteisöllisyyttä. Hänen mukaansa ”vain vahvistu-va verkko-yhteisöllisyys saa aikaan vaikuttavia tuloksia verkko-opiskelussa”.

Hyvän esimerkin

kirjoittajien laaja-alaisista tarkastelukulmista tarjoo Puurulan pohdinta aikuiskasvattajan roolista kollektiivisessa ja individualistisessa kulttuurissa. Tämä kirjoitus auttaa analysoimaan nykyisin vallalla olevan markkinavetoisen koulutuk-sen asemaa. Hän tuo esille kirjoituksensa lopussa keskeisiä koulutuksen periaatteita, kuten sen, että kasvattaminen

on toisesta ihmisestä välittämistä; sillä on eettinen arvopohja ja se edellyttää pitkäkestoista sitoutumista opiskelijan henkisen kasvun tukemiseen. Monet kirjoittajat ovat jaksaneet kantaa huolta myös syrjäytymisvaarassa olevien koulutuksesta.

Yksi teoksen vahvuuksista on se, että monissa artikkeleissa tarkastelu ulottuu historiasta nykypäivään ja paikoin myös tulevaisuuteen. Hyvä esimerkki tästä on Mikkolan katsaus opettajankoulutuksen rooliin yhteiskunnan vaikuttajana. On helppo yhtyä hänen loppukommenttiinsa, että tulevaisuuden opettajuus edellyttää valmiutta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun koulutuksen tarkoituksesta, tehtävistä ja sisällöistä. Myös Vahervan esille tuomat

omat kouluttajakokemukset ja Harvan tarkastelu parin teoksen pohjalta kuvaavat sekä aikuiskasvatuksen pysyvyyttä että muutosta. Historian tarkasteluissa ja ns. uusissa ajatuksissa tuodaan esille hyvin myös kouluttajan oman innostuksen, tunteisiin vetoamisen ja opiskelijoiden omien ajatusten esiin saamisen merkitys. Esimerkiksi Malinen tuo hyvin esille tekijät, joista opettajuus rakentuu.

Opettajankoulutuksen kehittyminen ja nykytilanne tulevat hyvin kuvattua. Mielenkiintoista on tutustua esimerkiksi massiivisiin aikuis-kouluttajien koulutushankkeisiin, ns. Tukeva-projektiin ja vapaan sivistystyön kouluttajakoulutukseen VSOP:hen. Hankkeiden kuvaukset sisältävät myös joitakin niissä käytettyjä pedagogisia ratkaisuja.

Kirjoitukset sopivat hyvin erilaisissa aikuiskoulutus-tehtävissä toimiville. Teos tarjoaa syvällistäkin tietoa koulutuksen suunnittelijoille ja kouluttajille hyvistä opetuksen toteuttamistavoista. Tämän kaltaisen kokoomateoksen käyttökelpoisuutta olisi lisännyt vielä loppuluku, johon olisi voinut koota eri artikkeleista keskeisiä ajatuksia opettajuudesta ja sen tulevaisuuden näkymistä. Yksi johtopäätös on ainakin se, että opettajuudessa on joitakin kautta aikojen pysyviä ominaisuuksia, jotkut vaatimukset muuttuvat, mutta myös aikuiskouluttajan merkitys on jatkuvasti kasvanut ja tulee kasvamaan. Malinen ilmaisee asian siten, että jos opettaja on joskus ollut suuressa vaarassa hävitä, hän ei ole sitä enää.

Kauko Hämäläinen